25.11.2020

Ympäristöministeriön lausunto maankäyttösektorin ilmasto-ohjelman valmistelusta

Ympäristöministeriö kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto maankäyttösektorin ilmasto-ohjelman valmistelun tilannekatsauksesta. Ympäristöministeriöllä on koordinoiva rooli ilmastopolitiikassa ja ilmastolain (609/2015) valmisteluvastuu.

Maankäyttösektorin ilmasto-ohjelma kytkeytyy tiiviisti ympäristöministeriössä valmistelussa olevaan ilmastolain uudistukseen. Ilmastolaissa säädetään valtion viranomaisia velvoittavasta ilmastopoliittisesta suunnittelujärjestelmästä ja laki muodostaa kehyksen ja asettaa tavoitteet päästöjen vähentämiselle ja ilmastonmuutokseen sopeutumiselle.

Ilmastolakia ollaan uudistamassa ympäristöministeriön johtamana erityisesti hallitusohjelmakirjausten, lain valmistelua tukevien selvitysten ja kuulemisten viestien pohjalta. Ilmastolain uudistuksella on keskeinen rooli hallituksen hiilineutraalisuustavoitteen saavuttamisessa. Hallitusohjelmakirjausten mukaan maankäyttösektorin ilmasto-ohjelma sisällytetään ilmastolakiin ja - kuten muista ilmastolain suunnitelmista - ohjelman sisältövaatimuksista tullaan säätämään ilmastolaissa. Voimassa olevassa ilmastolaissa ei ole maankäyttösektorin suunnitelmaa.

Ympäristöministeriön näkemys on, että maankäyttösektorin ilmasto-ohjelmalle tulisi asettaa selkeät mitattavissa oleva tavoitteet, jotka edistävät kansallisen hiilineutraaliustavoitteen saavuttamista. Ilmastolain uudistusta valmisteleva työryhmä tavoittelee yhteistä näkemystä suunnittelujärjestelmän sisällöstä viimeistään ensi vuoden alussa. *Ympäristöministeriö on korostanut, että yhtenäisiä sisältö- ja menettelyvaatimuksia sovitettaisiin ennakoivasti* maankäyttösektorin ilmasto-ohjelman valmistelussa, vaikka uudistettu ilmastolaki ei olisi vielä astunut voimaan.

Ympäristöministeriö muistuttaa, että maankäyttösektorin ohjelma kytkeytyy myös ilmastovuosikertomukseen, josta säädetään ilmastolaissa. Eduskunnalle vuosittain annettavassa ilmastovuosikertomuksessa muun muassa arvioidaan sektoreiden päästöjen ja nielujen kehitystä ja toimien toteutumista suhteessa hiilineutraalius ja päästövähennystavoitteisiin, kuvataan toimia ja tarvittaessa esitetään lisätoimia. Eduskunta on kirjelmässään (EK 2/2020 vp.) edellyttänyt, että vuosikertomusta koskevaa sääntelyä kehitetään ilmastolain uudistuksen yhteydessä strategisempaan suuntaan siten, että se tukee parhaalla mahdollisella tavalla ilmastopoliittista keskustelua ja vahvistaa raportointia siitä, miten toimien toteutus vastaa tiukentuviin tavoitteisiin ja mitä toimia päästökehityksen saaminen toivotulle kehitysuralle edellyttää. Lisäksi oikeuskansleri on todennut, että jo nykyinen ilmastolain 14 § velvoittaa raportoimaan kattavasti päästökehityksestä, ei pelkästään taakanjakosektorin tilanteesta. Vuoden 2020 ilmastovuosikertomuksessa on otettu näitä vaatimuksia huomioon, mutta jatkossa ilmastovuosikertomuksessa tulisi raportoida myös maankäyttösektorin ilmasto-ohjelman toimeenpanosta.

Ilmastolain uudistuksen yhteydessä tarkastellaan myös ilmastolain kytkentöjä perus- ja ihmisoikeuksien turvaamiseen. Kokonaisuudessa tarkastelussa ovat olleet osallistumista- ja tiedonsaantia koskeva sääntely, muutoksenhaku, saamelaisten oikeuksien turvaaminen ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden edistäminen. Lisäksi ilmastolain uudistuksen kuulemistilaisuuksien yhteydessä on nostettu esille toive kaikki sektorit kattavasta ja osallistavasta ilmastolaista. Ympäristöministeriö muistuttaa, että maankäyttösektorin toimia asetettaessa on tärkeää huomioida toimenpiteiden sosiaalinen oikeudenmukaisuus ja reilu siirtymä sekä mahdollistaa riittävä osallistuminen suunnitelmien valmisteluun. Lisäksi maankäyttösektorin ilmasto-ohjelman valmistelussa tulee turvata perustuslain (731/1999) 17.3 §:ssä säädetty saamelaisten oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan ja suunnitelman

vaikutukset saamelaisten kotiseutualueelle. Ilmastolain uudistusta valmisteleva työryhmä muodostaa käsityksensä perus- ja ihmisoikeuksia käsittelevästä kokonaisuudesta alkuvuodesta.

Ympäristöministeriöllä on koordinoiva rooli ilmastolain keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelman ja toimien yhteensovittamisessa sekä ilmastotoimia linjaavan ilmasto- ja energiapoliittisen ministerityöryhmän valmistelussa. *Ympäristöministeriön näkemyksen mukaan kaikkien ilmastopoliittisten suunnitelmien riippumatta niitä valmistelevasta ministeriöstä (keskipitkän aikavälin ilmastopoliittinen suunnitelma, maankäyttösektorin ilmasto-ohjelma ja ilmasto- ja energiastrategia) on valmisteltava samassa aikataulussa ja samaan tietopohjaan pohjautuen sektoreiden omat tietotarpeet huomioiden.* Näin voidaan varmistaa suunnitelmien yhteensovittaminen ja tulevaan ilmastolakiin kirjattavan hiilineutraaliustavoitteen saavuttaminen mahdollisimman kustannustehokkaalla ja sosiaalisesti oikeudenmukaisella tavalla.

Ympäristöneuvos Jarmo Muurman

Ilmastoyksikön päällikkö
Ympäristönsuojeluosasto